

marife

dini arařtırmalar dergisi
Turkish Journal of Religious Studies

cilt / volume: 19 • sayı / issue: 1 • yaz / summer 2019

ARAŐTIRMA
Research

Yatırım Vekâleti Uygulamalarında Kârın Tazmini Problemi

Mustafa Çakır

Dr., Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı
hoca_mustafa@hotmail.com | <https://orcid.org/0000-0002-2942-6035>

Geliş Tarihi / Received: 22.01.2019 • Yayına Kabul Tarihi / Accepted: 19.06.2019

Öz

Tasarrufların yatırıma dönüştürülmesi özel kabiliyet, bilgi ve tecrübe gerektirir. Çağımızda hızla artan teknolojik gelişmeler piyasa ve yatırım araçlarının da gelişerek çeşitlenmesini sağlamış, sermayenin başarılı bir şekilde yatırıma dönüştürülmesinde bireyleri temsil eden aracı kuruluşlar teşekkül etmiştir. Günümüzde özellikle faiz hassasiyeti taşıyan yatırımcılar için alternatif yatırım ürünlerinin geliştirilmesi İslami finans kuruluşlarının (katılım bankaları) en önemli politikalarından biri haline gelmiştir. Bu makale, söz konusu politikalar doğrultusunda İslami finans sektörü tarafından geliştirilen yatırım vekâleti uygulamalarında, banka ve müşterileri arasında gerçekleşen yatırım ilişkisini kâr ve zararın üstlenilmesinde tarafların sorumluluğu açısından ele almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yatırım, Vekâlet, Kâr, Tazmin, Faiz.

The Problem of Compensation of Profit in an Investment Power of Attorney

Transformation of savings into investment requires special skills, knowledge and experience. A rapid increase of technological developments in our age has enabled the diversification of market and investment tools, intermediaries representing individuals in the transformation of capital into successful investments has occurred. Nowadays, the development of alternative investment products for investors who have interest sensitivity has become one of the most important policies of Islamic financial institutions. This article discusses the investment relationship between the bank and its customers in terms of the responsibility of the parties in the production of profit and loss in the implementation of investment power of attorney developed by the Islamic finance sector in accordance with these policies.

Keywords: Investment, Power of Attorney, Profit, Compensation, Interest.

Atıf / Cite as

Çakır, Mustafa. "Yatırım Vekâleti Uygulamalarında Kârın Tazmini Problemi". *Marife* 19/1 (2019): 23-44. <https://doi.org/10.33420/marife.516459>.

Giriş

Vekâlete dayalı işlemler bankacılık sektöründe önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim modern bankacılık sisteminde birçok işlem, müşteriler adına banka aracılığıyla vekâleten gerçekleştirilmektedir. Banka ve müşteriler arasındaki vekâlet iliş-

kisi sadece müşteriye temsilen bazı hukuki muamelelerin gerçekleştirilmesi ile sınırlı olmayıp aynı zamanda bir yatırım modeli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tasarrufların faizsiz yatırım araçlarına yönlendirilmesinde aracı rolü üstlenen İslami finans kuruluşları (katılım bankaları), faizsiz yatırım ürünlerinin geliştirilerek çeşitlenmesi noktasında farklı alternatifler üretme arayışı içerisindedir. Bu kapsamda yapılan düzenlemeler çerçevesinde, fon temini ve aynı zamanda müşterilere ait tasarrufların yatırıma dönüştürülmesi için yaygın olarak başvurulmuş emek-sermaye ortaklığı (mudarebe) modeline bir yenisi daha eklenmiştir. Daha önce bankalar arası kredi temin işlemlerinde yaygın olarak başvurulmuş yatırım vekâleti uygulaması, katılma hesapları ve sukuk merkezli yeni modelleriyle yatırımcı müşteriler için cazip bir yatırım aracı hüviyeti kazanmıştır.

Faizsiz finans kurumlarının likidite yönetimi ve konvansiyonel bankacılık sistemi karşısındaki rekabet gücünü artırabilmesi amacıyla tasarlanan bu ürünün, İslâmî bir yatırım yöntemi olarak kabulü her şeyden önce sağlam fikhî bir zemine sahip olmasına bağlıdır. Bu çalışmada, yatırım vekâleti uygulamalarında çeşitli tartışmalara konu olan, yatırımcı (sermaye sahibi) ve yatırım vekili (banka) arasındaki sorumluluk ilişkisi, baştan açıklanan tahmini kâr oranının tutturulamaması ve bu çerçevede yatırım vekilinin tazmin yükümlülüğü açısından ele alınacaktır.

1. Yatırım Vekâletinin Tanımı ve Uygulama Yapısı

Yatırım vekâleti; bir kimsenin, sermayesini işletmek üzere ücretli ya da ücretsiz olarak bir başkasını kendi adına yetkilendirmesi olarak tanımlanır.¹ Vekâlet esasına dayalı modern yatırım araçlarından biri olan yatırım vekâleti uygulaması; müşterilere ait tasarrufların, bankanın üstleneceği vekâletle üzerinde anlaşılan şartlar doğrultusunda yatırıma dönüştürülmesini konu edinen ve bu amaçla düzenlenen sözleşmeleri ifade etmektedir.

Banka ve yatırımcılar arasında düzenlenen yatırım vekâleti sözleşmeleri, katılma hesapları ve kira sertifikası (sukuk) ihracı şeklinde başlıca iki modele dayalı olarak uygulanabilmektedir.

1. 1. Yatırım Vekâleti Sözleşmesine Dayalı Katılma Hesapları

İslami finans kuruluşlarının, müşterilerine sunduğu mudarebe (emek-sermaye ortaklığı) esasına dayalı katılma hesaplarının vekâlet temelli farklı bir versiyonu olan bu ürünle, söz konusu kuruluşların müşterilerine daha yüksek oranda getiri (kâr) sağlayabilmesine imkân tanınmakta ve piyasa koşullarında rekabet edebilme kabiliyeti artırılmak istenmektedir.

Yatırımcılara ait fonların aracılık ve hizmet sözleşmesi esasına dayalı olarak yönetildiği bu hesaplarda finans kuruluşları, emek-sermaye ortaklığından farklı olarak sadece baştan belirlenen vekâlet ücretine hak kazanmakta, aracı finansal kuru-

¹ AAOIFI, md. 46-2/1.

luşun kasıt, kusur ya da sözleşme şartlarına muhalif herhangi bir tasarrufu olmadıkça kâr ve zararın tamamı yatırım müşterisine ait olmaktadır.²

“Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”³ Türkiye’deki katılım bankalarının yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı fon toplayabilmesine imkân tanımaktadır.

Uygulamanın usul ve esaslarını içeren bu düzenleme ile kâr - zarar ortaklığı sözleşmesine dayalı katılma hesaplarının yanında; kamu kurum ve kuruluşları, fonlar ve tüzel kişi müşterilerle sınırlı olmak üzere yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesapları açılacaktır.⁴ Dolayısıyla, hâlihazırda Türkiye şartlarında bireysel müşteriler için yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesabı açılması henüz mümkün olmamaktadır.⁵

Uygulama esaslarına ilişkin yapılan düzenlemeler kapsamında öne çıkan bazı detaylar şöyledir:

- BDDK, yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesapları için yatırılacak asgari tutar konusunda belli bir oran belirleme yetkisine sahiptir.⁶
- Kâr - zarar ortaklığı sözleşmesi ile yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı açılan katılma hesapları ayrı fon havuzlarında işletilecektir. Ancak yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesapları için açılan havuzlar, hesap sahiplerinin menfaatlerine zarar vermemek ve önceden belirlenmesi halinde toplanan fonun kullanım amacı dışına çıkmamak kaydıyla birleştirilip bölünebilmekte, aralarında aktarım yapılabilmektedir.⁷
- Yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesabı açan yatırımcılar, katılım bankasına sağlanan fonun kullanımına yönelik genel veya sınırlı yetkilendirmede bulunabilmekte, bu doğrultuda katılım bankasının da, hesap sahibi ile arasında düzenlenen sözleşmede yer alan yetkilendirmeye ilişkin hükümleri fon tutarının kullanılması sürecinde göz önünde bulundurması gerekmektedir.⁸

² Muhammad Ayub, *Understanding Islamic Finance* (West Sussex: John Wiley & Sons Ltd., 2007), 349; Ali Muhyiddin el-Karadâğî, *et-Tevveruku'l-masrifî* (Beirut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 2011), 190-192; İshak Emin Aktepe, *Katılım Finans* (İstanbul: TKBB Yayınları, ts.), 108-110.

³ 18.10.2018 tarih ve 30569 sayılı Resmi Gazete.

⁴ “Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” md. 3 (Değişik: 01/11/2006 – 26333/6-2 md.).

⁵ Vahdet Deniz Akçaoğlu, “Katılım Bankacılığı Alanında Mevzuattaki Son Gelişmeler”, erişim: 03 Aralık 2018, <https://www.procompliance.net/katılım-bankacılığı-isiginda-mevzuattaki-son-gelismeler>.

⁶ “Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”, md. 3 (Değişik: 01/11/2006 – 26333/6-2 md.).

⁷ “Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”, md. 3 (Değişik: 01/11/2006 – 26333/6-2 md.).

⁸ “Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”, md. 3 (Değişik: 01/11/2006 – 26333/6-3 md.).

- Yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesaplarında birim hesap değeri,⁹ yatırılan tutar ve tahmini kâr toplamı ile sınırlandırılmıştır.¹⁰ Buradaki “tahmini kâr” ifadesi, ilgili yönetmeliğin 1. maddesinde (Değişik: 3/1/b) “Yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesaplarında toplanan fonların katılım bankaları tarafından işletilmesi sonucu kâr elde edilmesi halinde, hesap sahibi ile katılım bankası arasında fonun işletilmeye başlandığı tarihten önce mutabık kalınan ve bu kârdan katılma hesabı sahibinin gerçekleşen kârı geçmemek üzere hak iddia edebileceği azami oran” şeklinde açıklanmıştır.
- Vadesinde kapatılmayan yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesapları, hesap sahibi ile katılım bankası arasında yeni bir yatırım vekâleti sözleşmesi yapılmadıkça yenilenmez ve özel cari hesaplara aktarılır. Bu bakımdan söz konusu hesaplar, kâr - zarar ortaklığı sözleşmesine dayalı katılma hesapları gibi, vadesinde kapatılmaması halinde, aynı vade ve yenileme tarihinde geçerli olan kâr ve zarara katılma oranı üzerinden yenilenmiş sayılmamaktadır.¹¹

Yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesaplarının İslami finans sektörü içerisindeki işleyiş usulü genel olarak aynı olmakla birlikte, yasal mevzuat ve bankalarla yatırımcı/müşteriler arasında gerçekleştirilecek sözleşmelere bağlı olarak detaylara dair kısmî bazı farklılıklar söz konusu olabilmektedir.

Örnek olması bakımından, Bahreyn Kuwait Finance House (بيت التمويل الكويتي) tarafından organize edilen yatırım vekâleti uygulamalarında Türkiye’deki düzenlemelere kıyasla farklı sayılabilecek bazı usul ve esasları aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

- Yatırım vekâletine dayalı katılma hesaplarının, tüzel kişi müşteriler yanında, 21 yaşını doldurmuş bireysel yatırımcılar tarafından da açılmasına müsaade edilmektedir.
- Vadesi dolan yatırım vekâleti sözleşmesine dayalı katılma hesapları, müşterinin aksi bir talebi olmadığı sürece, önceki vade ve tahmini kar oranı üzerinden otomatik olarak yenilenmektedir.
- Müşterinin, yatırım vadesi veya yatırıma konu meblağ konusunda herhangi bir değişiklik talebi olması halinde, mevcut hesabı kapatıp o esnada mevcut şartlar doğrultusunda yeni bir yatırım vekâleti hesabı açması gerekmektedir.
- Bankanın yatırım vadesi içerisinde harici bazı sebeplerle sözleşmede belirlenen tahmini kârı gerçekleştirilememesi halinde, tahminen ortaya çıkabilecek kâr miktarını müşteriye bildirmesi gerekmektedir. Bu durumda müşterinin de üç günden az olmamak üzere hesabını kapatma talebinde bulunması mümkündür.

⁹ Birim hesap değeri, aynı yönetmeliğin 1. maddesinde (Değişik: 3/1/ç); “Katılma hesabının cari değerini belirleyen ve birim değeri ile hesap değerinin çarpılması suretiyle hesaplanan, katılma hesabı sahibinin, üzerinde hak iddia edebileceği tutar” şeklinde açıklanmıştır. Katılım bankalarındaki kâr dağıtım sistemi ile ilgili detaylı bilgi için bk. Hüseyin Tunç, *Katılım Bankacılığı – Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulaması* (İstanbul: Nesil Yayınları, 2010), 197 v.dğr.; Kobiler İçin Adım Adım Katılım Bankacılığı, ed. M. Şerafettin Özsoy – Yakup Sayar (İstanbul: TKBB Yayınları, ts.), 52-57.

¹⁰ “Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanlaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”, md. 3 (Değişik: 01/11/2006 – 26333/6-1/4 md.).

¹¹ “Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanlaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”, md. 3 (Değişik: 01/11/2006 – 26333/6-1/7 md.).

Müşteri hesabını kapattığı takdirde, hesabın açılış tarihi ile kapatılması arasındaki süre içerisinde gerçekleşen mevcut kârı alabilmektedir.

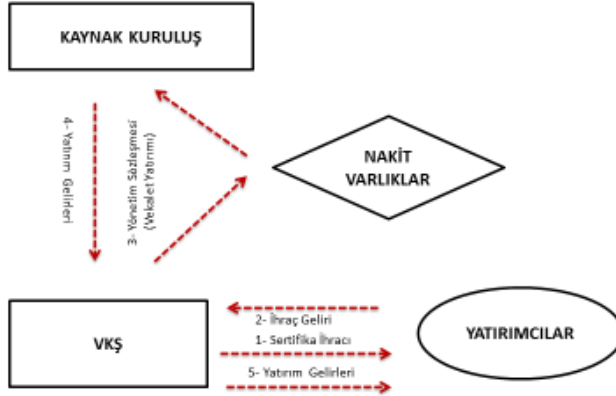
- Müşteri, yapılan sözleşme uyarınca, bankanın kendisine sunduğu tahmini kârın tazmin kapsamında olmadığını, bilakis yatırım sürecinde meydana gelebilecek zararlardan da payını alabileceğini açıkça kabul etmektedir.¹²

1. 2. Yatırım Vekâleti Sözleşmesine Dayalı Sukuk İhracı

Finans kuruluşları, sukuk (kira sertifikası) ihracında bulunmak suretiyle yatırımcılardan toplanan fonları ücretli vekâlet esasına dayalı olarak yatırıma dönüştürebilmektedir. Bu anlamda yatırım vekâletine dayalı sukuk; “yatırımcılar (sertifika sahipleri) adına hareket edecek olan bir vekilin, ücretli vekâlet esasına göre yönetmek üzere görevlendirildiği proje ya da iktisadi faaliyetleri temsil eden ortaklık sertifikaları” olarak tanımlanmaktadır.¹³

Yatırım vekâleti esasına dayalı sukuk, belli bir projenin finanse edilmesi amacıyla olabildiği gibi, yatırımcılardan toplanan tasarrufların yatırım vekili (banka) tarafından uygun görülen ticari işlemlerde değerlendirilmesi şeklinde de gerçekleştirilmektedir.¹⁴

Yatırım Vekâletine Dayalı Sukuk Uygulaması Şeması

Yatırımcıları temsilen VKŞ (Varlık Kiralama Şirketi) ile kaynak kuruluş arasında gerçekleşen yatırım vekâleti esasına dayalı sukuk ihracı özetle aşağıdaki modele göre gerçekleşmektedir:

- VKŞ sukuk ihracında bulunur.
- İhraçtan elde edilen fon, müşteriler ile yapılacak murabaha işlemlerinde kulla-

¹² Geniş bilgi için bk. “Şurût ve ahkâmü feth ve teşğîli’l-hisâbât” (Kuwait: Finance House - بيت التمويل الكويتي) md. 3, erişim: 05 Aralık 2018, <https://www.kfh.bh/bahrain/private-banking/investment/wakala-investment-account.html>.

¹³ AAOIFI, 17-3/6/3.

¹⁴ Hâlid b. Saûd er-Reşûd, *el-Ukûdü’l-mübtekere li’t-temvîl ve’l-istismâr bi’s-sukûki’l-istismâr* (b.y.: y.y., 2013), 431-432.

nılmak ya da faizsiz yatırım araçlarında değerlendirilmek üzere vekil olarak tayin edilen kaynak kuruluşu teslim edilir.

- Kaynak kuruluş yatırımdan elde edilen kârın üzerinde anlaşılan belli bir kısmını, yatırımcılara teslim edilmek üzere VKŞ'ye aktarır. Kalan miktarı ise vekâlet ücreti olarak kendisi alır.
- Kaynak kuruluş vade sonunda yatırım bedelini, yatırımcılara ödenmek üzere VKŞ'ye teslim eder.¹⁵

2. Yatırım Vekâletinin Meşruiyeti

Vekâlet akdinin meşru kılınma gayesi incelendiğinde, insanların zaman, imkân ya da beceri ve kabiliyet bakımından bazı işleri yapmaktan aciz kalabildiği ve bu sebeple kendisinin bizzat yapmaya yetli olmadığı bazı iş ve işlemleri başkalarına yaptırmak üzere vekâlet vermeye ihtiyaç duyduğundan bahsedilir. Nitekim insanların öteden beri bazı hukuki tasarruflarda kendileri adına bir başkasını yetkilendirmesi meşru görülmüştür.¹⁶

İslam'da sermayenin meşru çerçevede yatırım alanlarına yönlendirilmesi meşru kılınmıştır. Nitekim emek-sermaye ortaklığı ve iş-hizmet sözleşmesi (icâre) gibi akitlerin meşru kılınması da bunu göstermektedir. Öte yandan kaynakların verdiği bilgilere göre Hz. Peygamber'in, Hz. Hatice ile evliliği öncesinde emek ve sermaye ortaklığına dayalı ticaret yapmış olması, evliliği sonrasında da kendi hesabına ticaretle uğraşmaya devam etmesinin yanında Hz. Hatice'nin kendisine vermiş olduğu sermaye ile onun adına ticaret yapmış olması bu konuda örneklik teşkil etmektedir.¹⁷

Yatırım vekâletinin meşruiyetine daha açık bir şekilde dayanak gösterilen delil, Hz. Peygamber'e nispet edilen, yetimlerin mallarının velileri tarafından onlar adına ticarete değerlendirilmesini emreden aşağıdaki sözleridir:

"Her kim malı olan bir yetimin velisi olursa o malı ticarete değerlendirsün; onu zekâtın yiyip tüketmesine terk etmesin".¹⁸

"Yetimlerin mallarını ticarete değerlendirin ki, zekât onu yiyip tüketmesin".¹⁹

¹⁵ Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. tarafından 14-15. 02. 2018 tarihinde bu surette ihraç edilen sukuk modeli için bk. https://www.bereketvarlik.com/wp-content/uploads/ALBRK_IhracDetaylari.pdf (erişim: 27 Aralık 2018).

¹⁶ Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Kudâme, *el-Muğnî* (b.y.: Mektebetü'l-Kâhire, 1968), 5: 63; Abdullah b. Mahmud b. Mevdûd el-Mevsilî, *el-İhtiyâr li-ta'lîli'l-muhtâr* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 2005), 2: 156.

¹⁷ Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye* (Beyrut: Dâru'l-Küttâbi'l-Arabî, 1990), 1: 212-213; Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed ez-Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, thk. Şuayb Arnavût (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1982), 2: 110; Muhammed Hamidullah, *İslam Peygamberi*, trc. Mehmet Yazgan (İstanbul: Beyan Yayınları, ts.), 70-71.

¹⁸ Tirmizî, "Zekât", 15; Ebu'l-Hasen Ali b. Ömer ed-Dârekutnî, *Sünen* (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2004), 3: 5.

¹⁹ Dârekutnî, *Sünen*, 3: 5; Ebu'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed et-Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat* (Kahire: Dâru'l-Haremeyn, 1995), 4: 264. Bu konuda Hz. Ömer'in de benzer tavsiyelerde bulunduğu nakledilmektedir. Bk. Ebûbekir Abdürrezzâk b. Hemâm, *el-Musannef*, thk. Habîburrahmân el-A'zamî (Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1972), 4: 68; Ebû Ahmed Humeyd b. Mahled (İbn Zenceveyh), *Kitâbu'l-Emvâl*, thk. Şâkir Zib Feyyâz (Riyad: y.y., 1986), 3: 990-991.

Fıkıh literatüründe yatırım vekâletinin meşruiyetine temel teşkil eden uygulama türü olarak, ticaret yapmasına izin verilmiş köle (el-abdü'l-me'zûn) örneğinden söz edilebilir.²⁰

Hanefilere göre, ticaret vb. hukuki işlemlerde bulunması konusunda kendisine yetki verilmiş olan kölenin üzerinden kısıtlılığın (hacr) kaldırılması, vekâlet yoluyla yetkilendirmekten ibaret olmayıp, kölenin hukuki işlem (eda) ehliyetine sahip kılınması mahiyeti taşır. Bu bakımdan, efendisinin ona tekrar hacr uygulamasına kadar mutlak tasarruf ehliyetine sahip olur.²¹

Hanefiler dışında kalan âlimlerin cumhuruna göre ise, ticaret vb. hukuki işlemlerde bulunması konusunda kendisine yetki verilmiş olan köle, sadece efendisine vekâleten hukuki işlem yetkisine sahiptir. Dolayısıyla kendisine izin verilmiş olsa bile efendisinin rızası olmayan hiçbir tasarrufta bulunamaz.²² Ancak efendisinin kendisini yetkilendirdiği sınırlar çerçevesinde kalmak koşuluyla efendisi adına ticari ve yatırım amaçlı birçok faaliyeti gerçekleştirebilmeye yetkilidir.

3. Yatırım Vekâletinin Benzer Yatırım Araçları ile İlişkisi

Tasarruf sahiplerine ait birikimlerin yatırıma dönüştürülmesini konu edinen yatırım vekâleti uygulamasının, benzer amaca sahip birçok sözleşme türü ile ortak ve farklı yönleri bulunmaktadır. Bu uygulamanın, geçmişte ya da günümüzde uygulanmakta olan birçok sözleşme türü ile ortak ve farklı yönlerinden söz edilebilir.

3.1. Yatırım Vekâletinin Klasik Vekâlet Sözleşmesi ile İlişkisi

Vekâlet, “bir kimsenin bizzat yapmaya yetkili olduğu bir muamele ya da muamelelerde bir başkasını yerine ikame etmesi ve işini ona havale etmesi” şeklinde tanımlanır.²³

Yatırım vekâletinde, müvekkile ait sermayenin üzerinde anlaşılan belli şartlar doğrultusunda yatırıma dönüştürülmesi söz konusudur. Klasik vekâlet sözleşmeleri, ticari muamele ve yatırım işlemleri ile sınırlı olmayıp farklı birçok hukuki tasarrufu kapsamına alabilen daha geniş bir muhtevaya sahiptir. Dolayısıyla yatırım vekâleti, sözleşme biçimi olarak klasik vekâlet sözleşmelerinin daha özel ve ticarî yatırım amacıyla başvurulmuş modern bir versiyonu olarak görülebilir.

²⁰ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Ali el-Minhâcî, *Cevâhiru'l-uğûd ve muñnû'l-kudât ve'l-muvaqqîn ve's-şuhûd* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1996), 1: 165; Abdüssettâr Ebû Gudde, “el-Vekâle bi'l-istismâr - te'silühâ ve tatbîkâtühâ”, *Buhûsu Nedveti'l-Bereke er-Râbî'a ve's-Selâsin li'l-İktisâdî'l-İslâmî* (Manama: y.y., 2013), 337-338.

²¹ Muhammed Emîn b. Ömer (İbn Âbidîn), *Reddül-muhtâr ale'd-Dürri'l-muhtâr* (Beyrut: Dâru'l-Fıkr, 1992), 6: 155.

²² Ebû Zekerıyya Muhyiddîn Yahya b. Şeref en-Nevevî, *el-Mecmû' Şerhu'l-Mühezzeb* (b.y.: Dâru'l-Fıkr, ts.), 14: 396; Ebû'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (İbn Cüzey), *el-Kavânînu'l-fıkhiyye* (b.y.: y.y., ts.), 191; Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Muhammed İliş, *Şerhu Minahi'l-celîl alâ Muhtasari'l-Allâme Halîl* (Beyrut: Dâru'l-Fıkr, 1984), 6: 117; “Rikk”, *el-Mevsûatü'l-fıkhiyye*, (Kuveyt: Vezaratu'l-Evkaf ve's-Şuûni'l-İslâmîyye, 1992), 23: 68; Mehmet Âkif Aydın - Muhammed Hamîdullah, “Köle”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: y.y., 2002), 26: 239-240.

²³ Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukukî İslâmîyye ve İstilahatı Fıkhiyye Kamusu* (İstanbul: Bilmen Yayınevi, ts.), 6: 311.

Öte yandan klasik vekâlet akitleri ücretli ya da ücretsiz (teberru amaçlı) yapılabilirken, günümüz yatırım vekâleti uygulamaları, her ne kadar “ücretli ya da ücretsiz” şeklinde tanımlansa da, esasen kâr amacıyla verilen hizmetler sınıfında yer almaktadır. Dolayısıyla, müşterilerle belli bir ücret karşılığında yatırım ilişkisi kuran finans kuruluşları ile yapılan bu tür vekâlet sözleşmelerinde ücret belirlenmemiş olsa bile vekil, her halükarda emsal ücret almaya hak kazanmaktadır.²⁴

Bir başka açıdan, klasik vekâlet sözleşmelerinde akdin bağlayıcı olmaması asıl olduğundan, böyle bir sözleşmede bir başkasının hakkı söz konusu olmadıkça vekilin kendisini azletmesi ya da müvekkil tarafından azledilmesi mümkündür.²⁵ Günümüz finans kuruluşları tarafından yürütülen yatırım vekâleti uygulamaları, belli bir vade çerçevesinde gerçekleşmesi ve tarafların söz konusu bu vade içerisinde akdi feshetmeyeceklerini karşılıklı olarak taahhüt etmesi sebebiyle bağlayıcı kabul edilmektedir.²⁶

3.2. Yatırım Vekâletinin Mudarebe Sözleşmesi ile İlişkisi

Mudarebe, taraflardan birinin, ticari faaliyetlerde işletmek üzere sermayesini diğerine devrettiği ve elde edilecek kârın, üzerinde anlaşılan oran üzerinden paylaşılıp, zararın sermaye sahibine ait olduğu ortaklık türüdür.²⁷

Yatırım vekâleti; güvene dayalı bir yatırım sözleşmesi olması, sermayenin müvekkile ve emeğin de vekile ait olması gibi yönleri itibarıyla mudarebe akdi ile benzerlik arz etmektedir. Nitekim mudarebede de bir tarafın (rabbü'l-mâl) sermayesi, diğer tarafı temsil eden mudarip tarafından işletilmektedir. Ayrıca mudarebe de bir yönüyle vekâlet gibi alım satım işlemlerinde sermayedarın menfaatine uygun olarak hareket etmeyi gerektirmektedir.²⁸ Bu kapsamda mudarip, elinde emanet olarak bulunan sermayeyi, sermayedarın vekili olarak işletmekte, kâr sağlanınca da sermayedarın ortağı olmaktadır.²⁹ Dolayısıyla mudaribin kusur ve kastı olmaksızın sermayenin zayı olması ya da zarara uğraması karşısında emeğinin zayı olması haricinde herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır.³⁰

Mudarebenin nihayetinde bir ortaklık türü olmasına karşın, yatırım vekâleti muavazalı akitler içerisinde yer alan bir icâre (iş - hizmet sözleşmesi) akdidir. Dolayısıyla bu yönüyle her iki muamelenin taraflara sağlayacağı getiri birbirinden farklı olabilmektedir.³¹ Nitekim yatırım vekâletinde vekil, üstlendiği işi yerine getirmesi

²⁴ AAOIFI, md. 46-5/2.

²⁵ Mecelle, md. 1521-1522.

²⁶ AAOIFI, md. 46-4/1. Vekâletin bağlayıcı olduğu durumlar için ayrıca bk. AAOIFI, 23-4/3.

²⁷ “Mudârebe”, *el-Mevsûatü'l-fikhiyye*, (Kuveyt: Vezaratu'l-Evkaf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye, 1998), 38: 35; Muhammed Revvâs Kal'acî, *Mu'cemu luğati'l-fukahâ* (Beyrut: Dâru'n-Nefâis, 1996), 404.

²⁸ İbn Kudâme, *el-Muğni*, 5: 31.

²⁹ Mevsilî, *el-İhtiyâr*, 3: 19-20.

³⁰ Alâuddîn Ebûbekir b. Mes'ûd b. Ahmed el-Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi' fî tertîbi's-şerâi'* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1986), 6: 86; Alâuddîn Ebu'l-Hasen Ali b. Süleyman el-Merdâvî, *el-İnsâf fî ma'rifeti'r-râcîhi mine'l-hilâf*, thk. Muhammed Hâmid el-Fıkî (Beyrut: Dâru lhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1956), 5: 424; Mustafa el-Hin - Mustafa el-Buğa, *el-Fıkhü'l-menhecî alâ mezhebi'l-İmam eş-Şâfiî* (Dımaşk: Dâru'l-Kalem, 1992), 7: 77.

³¹ Düserî, “el-Vekâle bi'l-istismâr”, 409.

karşılığında belirlenen ücrete hak kazanırken, mudaribin ücrete hak kazanması sermayenin kazanç getirmesine bağlıdır.³²

3.3. Yatırım Vekâletinin Teverruk-İne Sözleşmeleri ile İlişkisi

Yatırım vekâleti uygulamaları, yatırım konusunu oluşturan ürünlere göre bazı sözleşme türleri ile benzerlik arz edebilmektedir. Nitekim bu uygulamanın, emtia alım satımı üzerinden gerçekleştirilmesi halinde organize ters teverruk³³ uygulaması ile oldukça yakın özelliklere sahip olabildiğinden söz edilebilir.

Yatırım vekâleti ve organize ters teverruk uygulamaları; mal satın alma işlemlerinin yatırımcı adına vekil tarafından gerçekleştirilmesi ve ardından bu malın yine vekilin kendisi tarafından belli bir kâr marjıyla satın alınması şeklinde gerçekleşen işlemlerle ortak özelliklere sahiptir. Hatta bu tür uygulamalardan bazılarının, hususen ters teverruk sözleşmelerine dayalı olarak düzenlendiğinden söz edilebilir.³⁴ Ayrıca ters teverruk uygulamalarında olduğu gibi, yatırım vekâletinde de, müşterinin tasarruflarının yatırıma dönüştürülmesi mukabilinde bankanın fon açığının finanse edilmesi amaçlanmaktadır. Ancak yatırım vekâleti uygulamaları, ters teverrukta olduğu gibi satın alınan malın sadece vekil tarafından satın alınmasından ibaret olmadığı gibi, konusu da münhasıran ulusal/uluslararası borsalarda işlem gören emtiaların alınıp satılması değildir. Bu bakımdan, yatırım vekâleti ile ters teverruk sözleşmeleri arasında eksik girişimlik ilişkisinden bahsedilebilir.³⁵

Yatırım vekilinin yatırımcı adına satın aldığı emtiayı kendisinin satın alması sebebiyle söz konusu bu uygulamanın İne satışı (bey'ul-İne) kapsamında olduğuna dair de bazı kanaatler ileri sürülmektedir.³⁶ Ancak böyle bir işlemde her ne kadar amaç bakımından bir benzerlikten söz edilebilirse de, her iki muamele arasında doğrudan bir ilişki kurmak zordur. Zira İne satışı, vadeli olarak satılan malın müşteriden daha düşük bedelle geri satın alınması veya peşin olarak satın alınan malın tekrar satıcısına daha düşük bir bedelle geri satılması işlemi olarak tanımlanır.³⁷ Yatırım vekâleti uygulamalarının emtia alım satımı yoluyla gerçekleştirilen kısmında,

³² Abdüsettar Ebû Gudde, "el-Vekâle bi'l-istismâr - te'siluhâ ve tatbîkâtühâ", 332.

³³ Organize ters teverruk; müşterinin kendisi adına emtia satın almak üzere yetkilendirdiği bir bankanın, müşteriye vekâleten peşin olarak satın aldığı emtiayı alış fiyatının üzerinde bir kârla vadeli olarak kendisine satması işlemi olarak tanımlanmaktadır (Sa'd b. Nâsir eş-Şeşrî, "el-Müntecü'l-bedil ani'l-vedia", *MMFİR* (b.y.: y.y., 2012), 28: 28).

³⁴ Ahmed el-Cezzâr Muhammed Boşnak, "el-Vekâle bi'l-istismâr bi-ecrin ve tatbîkâtühâ'l-muasıra", *Mecelletü'l-Buhûsi'l-Akâdimiyye*, 3 (ts.): 102; Karadâği, *et-Teverruku'l-masrifi*, 30; Abdülbârî Meş'al, "Tatbîkâtü'l-vekâle ve'l-fudâle ve'l-murâbahatü'l-akisiyye" (16-17.09.2007 tarihinde düzenlenen 28. Albaraka Zirvesi'nde sunulan yayımlanmamış tebliğ), s. 13, erişim: 08 Aralık 2018, https://raqaba.co.uk/sites/default/files/ttbyqt_lwkl_wlfdl_wlmrbh_lksy.pdf; Mustafa Çakır, *İslam Hukuku Açısından Teverruk İşlemleri* (Doktora Tezi: AYBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018), 157-158.

³⁵ Yatırım vekâleti - teverruk ilişkisi hakkında ayrıca bk. Çakır, *İslam Hukuku Açısından Teverruk İşlemleri*, 157-158.

³⁶ Düserî, "el-Vekâle bi'l-istismâr", 407-408.

³⁷ Ebû Saîd Abdüsselâm b. Saîd b. Habîb (Sahnûn), *el-Müdevvenetü'l-kubrâ* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994), 3: 134; Muhammed b. Ahmed b Ebî Sehl es-Serahsî, *el-Mebsût* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1993), 11: 211; 14: 36; Merdâvî, *el-İnsâf*, 4: 335-336; Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed el-Hatîb eş-Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti meânî elfâzi'l-Minhâc*, thk. Ali Muhammed Muavvaz – Âdil Ahmed Abdülmevcüd (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2000), 2: 396.

vekâleten satın alınan malın vekilin kendisi tarafından satın alınması ise farklı olarak değerlendirilmesi gereken bir konudur.³⁸

4. Yatırım Vekâletinde Vekilin Ücretinin Tayini

Yatırım vekâleti, ücretli bir işlem olması sebebiyle taraflar için bağlayıcı bir icâre (iş-hizmet sözleşmesi) mahiyeti taşımaktadır.³⁹ Bu bakımdan vekilin ücretinin sözleşme esnasında belirlenmesi gerekmektedir. Ücretin belirlenmesi ise çeşitli şekillerde gerçekleşebilmektedir:

4.1. Ücretin Maktu Bir Bedel ya da Yatırım Konusu Sermayenin Belli Bir Oranı Şeklinde Belirlenmesi

Ücretli vekâlette aslolan, ücret miktarının baştan maktu olarak belirlenmesi ya da sermayenin belli bir oranı şeklinde tayin edilmesidir. Bu durumda her iki şekilde de ücret miktarı taraflarca bilinmektedir.⁴⁰ İlk dönem ücretinin baştan net olarak belirlenmiş olması kaydıyla gelecek dönem ücretlerinin taraflarca kararlaştırılan, alt ve üst sınırı belli bir endekse bağlı olarak tayin edilmesi mümkündür.⁴¹ Bunun dışında, yatırım işleminin beklenen tahmini kâr oranının üzerinde bir getiri sağlaması durumunda, belirlenen oranın üzerindeki bu miktarın yatırım vekiline ilave ücret olarak ödenmesinin kararlaştırılması da ödül/teşvik pirimi kapsamında caiz görülmüştür.⁴²

4.2. Ücretin Yatırım Konusu Varlıkların Dönem Sonunda Ortaya Çıkan Net Değeri Üzerinden Belli Bir Oran Olarak Tayin Edilmesi

Bazı çağdaş yazarlar, klasik fıkıh literatüründeki benzer örneklerden hareketle, ücreti yatırım dönemi sonunda oluşan varlıkların toplam değeri üzerinden belirlemenin caiz olduğunu savunmuşlardır. Bu şekilde tayin edilen ücret, her ne kadar baştan tam olarak belli değilse de, dönem sonunda netlik kazanmaktadır.⁴³

Bu görüş; arazinin, çıkacak ürünün belli bir kısmı karşılığında kiralanması (müzâraa, müsâkât, muğârese), buğday vb. hububatın, çıkacak mahsulün belli bir kısmı karşılığında hasadı ya da un karşılığında öğütülmesi ve simsara, yapacağı satışlardan elde edeceği kazancın belli bir oranını vermeye dair örneklere kıyas edilmesi ile temellendirilmektedir. Ancak söz konusu deliller; bazı yönlerden eleştirilmiştir.⁴⁴ Şöyle ki;

³⁸ Alım satım aktitlerinde vekilin akdin her iki tarafını temsil etmesinin fikhî boyutu hakkında bakınız. Çakır, *İslam Hukuku Açısından Teverruk İşlemleri*, 139-141, 161.

³⁹ İbn Cüzey, *el-Kavânînu'l-fikhiyye*, 216; AAOIFI, 23-4/2/2, 4/3/2.

⁴⁰ AAOIFI, 46-5/1.

⁴¹ AAOIFI, 46-5/1.

⁴² AAOIFI, 23-4/2/6; "Karârât ve tavsiyatü Nedeâtü'l-Bereke li'l-iktisâdi'l-İslâmî", nşr. Abdüssettâr Ebû Gudde – İzzüddîn Muhammed Hüce (Cidde: y.y., 2001), 136.

⁴³ Abdülkerim b. Muhammed b. Ahmed İsmail, *el-Umûlâtü'l-masrifîyye hakîkâtühâ ve ahkâmüha'l-fikhiyye* (Riyad: Dâru Küñûzi İşbilya, 2011), 175, 183, 449; Abdülbârî Meş'al, "Tatbîkâtü'l-vekâle ve'l-fudâle ve'l-murâbahatü'l-aksiyye" 4-7.

⁴⁴ Delillerin değerlendirilmesi hakkında bk. Düserî, "el-Vekâle bi'l-istismâr", 413-418.

- a) Arazinin, ondan çıkacak olan belli bir ürün karşılığında kiraya verilmesi muavazalı bir akit olmaktan ziyade ortaklık sözleşmesidir. Dolayısıyla ortaklık sözleşmelerinde ücretin, çıkacak ürünün belli bir oranı şeklinde belirlenmesi caiz değildir.⁴⁵ Öte yandan, arazinin kiralanması meselesinde işçinin payı sadece çıkacak ürünün belli bir oranı olup, ziraate konu varlıkların asıllarını kapsayan bir pay değildir. Hâlbuki yatırım vekâletinde vekilin payı, yatırım konusu varlıkların tamamı üzerinden yapılan değerlendirme üzerinden belirlenmektedir.
- b) Gerek buğday vb. hububatın çıkacak unun belli bir kısmını almak karşılığında öğütülmesi gerekse tarlanın çıkacak belli bir mahsul karşılığında hasat edilmesinde gararın ölçüsü azdır. Zira söz konusu bu işlemlerde çıkacak ürünün karşılığını yaklaşık olarak takdir edebilmek mümkündür. Öte yandan böyle bir işlemde işçinin maharetinin çıkacak ürünün azlığı ve çokluğu üzerinde de etkisi yoktur. Yatırım vekâletinde ortaya çıkacak kazançta ise vekilin maharet, kabiliyet, tecrübe ve öngörülerinin önemli bir etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla buradaki garar önceki meseledekine göre daha büyüktür.
- c) Yatırım vekâletinde vekile verilecek ücretin simsarlık yapan kişiye verilecek belli orandaki ücrete kıyas edilmesi tartışmaya açıktır. Zira simsar, yapacağı satış karşılığında ücrete hak kazanır ve satış sebebiyle elde edeceği ücret de bellidir. Yatırım vekili ise müvekkil ile yapmış olduğu akitle birlikte ücrete hak kazanmıştır. Ne var ki ücretin miktarı, yatırım süresinin sona ermesi ile tam olarak belirlilik kazanacağından, akit esnasında bilinmemektedir. Ancak bu mesele, yatırım konusu sermayenin vekile teslim edileceği sırada ücretin ana sermaye üzerinden belli bir oran olarak tayin edilmesi ve bu şekilde yatırım vekilinin sermayedarın hem ortağı hem de vekili sıfatıyla hareket ederek neticede ortaya çıkacak kazançta baştan belirlenen oranda kazanç sağlaması caiz görülmüştür. Zira bu durumda vekil, hem ana sermaye hem de ortaya çıkan kâr üzerinde belirlenen oranda hak sahibi olmaktadır.

4.3. Ücretin Sadece Elde Edilecek Belli Orandaki Kârın Üzeri Olarak Tayin Edilmesi

Yatırım vekilinin ancak sermayenin belli bir oran üzerinde getiri sağlaması halinde ücrete hak kazanmasının, İslam âlimlerinin benzer meselelere dair yaklaşımları açısından incelendiğinde ihtilafı olduğu anlaşılmaktadır.

Bir kimsenin, belli bir ücretle satılmak üzere bir başkasını yetkilendirmesi ve ona; “Şu malı şu fiyata sat, ancak daha fazlasına satarsan üzeri senindir” demesi şeklinde akdedilen sözleşme, ücretteki cehalet sebebiyle içerisinde Hanefî, Şâfiî ve

⁴⁵ Bu tür bir ortaklığın caiz olmaması şeklindeki hüküm, muhtemelen müellifin ziraî ortaklık sözleşmelerini caiz görmeyen âlimlerin görüşleri doğrultusunda benimsemiş olduğu görüşü yansıtmaktadır. Nitekim bu tür ortaklıkları caiz gören âlimler bulunmaktadır. Geniş bilgi için Bk. Hüseyin Kayapınar, “Müzâraa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32: 234-236; Hamdi Döndüren, “Müsâkât”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32: 70-71.

Mâlikîlerin de olduğu âlimlerin cumhuru tarafından caiz görülmemiştir.⁴⁶ Dolayısıyla böyle bir muamelenin yapılması durumunda satış işlemine vekil olan kişinin, emeğinin karşılığı olarak emsal ücrete her halükarda hak kazanacağı ifade edilmiştir.

İbn Abbas (ö. 68/687-88), Kadı Şureyh (ö. 80/699), Şa'bî (ö. 104/722), İbn Sîrîn (ö. 110/729), Atâ b. Ebî Rebâh (ö. 114/732), İbn Şihâb ez-Zührî (ö. 124/742), İshak b. Râhûye (ö. 238/853) ile Hanbelîler ise böyle bir muamelede herhangi bir sakınca görmemişlerdir.⁴⁷

AAOIFI, vekâlet ve yetkisiz temsil konusunda yayımlamış olduğu standardında, satış işlemi için tayin edilen bedelin üzerindeki kazancın vekâlet ücreti olarak belirlenebileceği yönünde tercihte bulunmuştur.⁴⁸ Bu doğrultuda bazı İslami finans kuruluşlarının şer'î danışma kurulları da, yukarıda bahsedilen ücret belirleme yöntemlerine ilaveten, vekilin ücretinin yatırım gelirlerinden elde edilecek kârın belli bir oranı şeklinde tayin edilmesini caiz görmektedirler.⁴⁹

5. Yatırım Vekâletinde Kârın Tayini ve Vekilin Tazmin Sorumluluğu

Müvekkile ait sermayenin hangi şartlar altında işletileceğine dair yapılan sözleşmede taraflarca üzerinde mutabık kalınan en önemli hususlardan biri de yatırımdan beklenen kâr oranı ve tarafların bu konudaki hak ve yükümlülükleridir.

Sözleşmelerde "tahmini kâr oranı" adı altında düzenlenen bu kısmın, bağlayıcı olmayan bir ön bilgilendirme şeklinde belirlenmesi ile vekil için her halükârda tazmin yükümlülüğü gerektirecek tarzda olması arasında fikhî açıdan tartışılmaya müsait önemli bazı farklar bulunmaktadır.

5.1. Tayin Edilen Kârın Herhangi Bir Tazmin Yükümlülüğü Gerektirmeyen Ön Bilgilendirmeden İbaretle Olması

Yatırım vekâleti uygulamalarında, sermayeyi işletme görevini üstlenen şahıs ya da kuruluşların, kendileri ile yatırım ilişkisine girecek olan müşterilerine, bu tür bir yatırımın ortalama olarak ne kadar getiri sağlayacağı konusunda bilgilendirmede bulunmalarında fikhî açıdan herhangi bir engel bulunmamaktadır. Zira bu durumda ilan edilen tahmini kâr miktarı, yatırıma taraf olan müvekkil için her

⁴⁶ Ebû Abdillâh Muhammed b. İdris eş-Şâfiî, *el-Ümm* (Beirut: Dâru'l-Marife, 1410/1990), 7: 113; Ebûbekir Muhammed b. İbrâhîm (İbnü'l-Münzir), *el-İsrâfâle mezâhibi'l-ulemâ*, thk. Ebû Hammâd Sağır el-Ensârî (el-İmârât: Mektebetü Mekke es-Sekâfiyye, 2005), 6: 321; Ebu'l-Hasen Alî b. el-Hüseyn es-Suğdî, *en-Nüfey fi'l-fetâvâ*, thk. Selahaddin en-Nâhî (Beirut: Müessesetü'r-Risâle, 1984), 2: 575; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 5: 366; Şemsüddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed el-Hattâb, *Mevâhibu'l-celîl fi şerhi Muhtasarı Halîl* (Beirut: Dâru'l-Fikr, 1992), 5: 405; Abdurrahmân b. Muhammed eş-Şirbînî, *Hâşiyetü'l-Ğureri'l-behiyye (Zekerıyyâ el-Ensârî'nin "el-Ğureru'l-behiyye" adlı eseri ile birlikte)*, nşr. Muhammed Abdülkâdir Atâ (Beirut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1997), 6: 238.

⁴⁷ Abdürrezzâk, *Musannef*, 8: 234; Ebû Bekr Abdullâh b. Muhammed b. Ebî Şeybe, *el-Kitâbu'l-musannef fi'l-ehâdîsi ve'l-âsâr* (Beirut: Dâru't-Tâc, 1989), 4: 302; İbnü'l-Münzir, *el-İsrâf*, 6: 321; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 5: 366.

⁴⁸ AAOIFI, 23-4/2/5.

⁴⁹ "ed-Davâbitu'l-müstahlase min karârâti'l-hey'eti's-şer'iyye li-Benki'l-Bilâd" (Riyad: Dâru'l-Meymân, 2013), 167.

hâlükârda talep edilebilecek bir hak olmayıp, gerçekleştirilecek faaliyetlerin getirisi hakkında bağlayıcı olmayan ön bilgilendirmeden ibaret olmaktadır.

Bahreyn Kuwait Finance House Şer'î Danışma Kurulu, 11.10.2012 tarihli fetvasında, yatırım vekili olarak müşterilerinin tasarruflarını yönetmeyi üstlenen finans kuruluşlarının, sermaye ve kâr garantisi vermeksizin tahmini bir kâr oranı belirtmesinde herhangi bir sakınca olmayacağı yönünde kanaat belirtmiştir.⁵⁰

5.2. Kârın Tazmin Yükümlülüğü Gerektirecek Şekilde Tayin Edilmesi

Ücretli ya da ücretsiz, herhangi bir muameleyi gerçekleştirmek üzere vekil tayin edilen kimseye müvekkil tarafından teslim edilen mal/sermaye, vekilin elinde emanet hükmünde olup, kasıt, kusur ya da ihmali olduğu açıkça tespit edilemedikçe vekilin herhangi bir tazminle mükellef tutulması söz konusu değildir. Zira vekâlet prensip olarak güvene dayalı sözleşmeler kısmında yer alıp, burada aslanan müvekkilin malını muhafaza etmek ve menfaatini gözetmektir.⁵¹ Dolayısıyla vekil, aksini kanıtlayan bir durum oluşmadıkça emindir.⁵² Bununla birlikte vekil, müvekkil adına ve onun vermiş olduğu yetkiye dayalı olarak hareket etmekte olduğundan, müvekkil tarafından ileri sürülen kayıt ve şartlara aykırı hareket etme hakkına sahip değildir.

Vekilin uygun gördüğü herhangi bir malı satın alması şeklinde kendisine verilmiş umumi vekâlet dışında, cins, vasıf ve miktarı belli bir malın satın alınması konusunda müvekkil tarafından belirlenen şartlara muhalefet ederek satın almış olduğu mal Hanefilere göre müvekkil için satın alınmış olmaz. Bu durumda vekil bu malı kendisi için satın almış olur.⁵³

Şâfilere göre, böyle bir muhalefet müvekkilin faydasına olmadıkça yapılan işlem müvekkil adına geçersiz olup vekili bağlar.⁵⁴

Mâlikîlere göre, müvekkil böyle bir alışverişi kabul edip etmeme hususunda muhayyirdir. Dolayısıyla müvekkil böyle bir işleme razı olup onay vermedikçe yapılan işlem ancak vekil için bağlayıcı olur.⁵⁵

Hanbelîlerin bu konudaki bir görüşü Mâlikîler gibi olmakla birlikte, mezhepteki bir diğer görüş, yapılan alışverişin sahih bir alışveriş olduğudur. Ancak söz gelimi belirlenen fiyatın üzerinde bir satış yapılmışsa ve bu da insanların normal olarak aldanması mümkün olan miktarın üzerinde ise, bu durumda vekil emsal ücretin üzerindeki miktarı tazmin etmek durumundadır.⁵⁶

⁵⁰ *Fetâvâ hey'eti'l-fetâvâ ve'r-rekâbeti's-şer'iyye li-müntecâti Beyti't-Temvîli'l-Küveytî* (Bahreyn: Beytüt-Temvîli'l-Küveytî / Kuwait Finance House, ts.), 30.

⁵¹ Mevsilî, *el-İhtiyâr*, 2: 156; Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc*, 3: 254.

⁵² Bilmen, *Kâmus*, 6: 325.

⁵³ Alâüddin Muhammed b. Ahmed es-Semerkandî, *Tuhfetü'l-fukahâ* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1984), 3: 234; Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi'*, 6: 29; Mecelle, md. 1479.

⁵⁴ Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc*, 3: 252-253; Hin – el-Buğâ, *el-Fikhu'l-menhecî*, 7: 181.

⁵⁵ Ebu'l-Berekât Ahmed b. Muhammed ed-Derdîr, *eş-Şerhu'l-kebir alâ muhtaşari Sîdî Halîl (Desûki'nin Hâşiyesi ile birlikte)* (b.y.: Dâru İhyâi'l-Kütübi'l-Arabiyye, ts.), 3: 384; İliş, *Şerhu Minah*, 6: 381.

⁵⁶ İbn Kudâme, *el-Muğni*, 5: 93; Ebû İshâk Burhânüddin İbrâhîm b. Muhammed b. Müflih, *el-Mübdî' şerhu'l-Mukni'* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997), 4: 339; Mansûr b. Yûnus b. Salâhaddîn (Behûtî), *Keşşâfu'l-kınâ'an Metni'l-İknâ'* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1997), 3: 477.

Belirli bir malın satılması için vekil tayin edilen kimsenin de, müvekkil tarafından bu satış için tayin edilen fiyat miktarı vb. kayıtlara uyması gerekir. Vekilin, malı tayin edilen fiyatın altında bir bedel karşılığında satma gibi müvekkilin zararına olacak bir satış muamelesinde bulunması gasp hükümleri kapsamında değerlendirilmiştir. Dolayısıyla Hanefilere göre, böyle bir işlem karşısında müvekkil muhayyerdir. Dilerse alışverişe icazet verir, dilerse satılan malı müşteriden geri alır veya vekile tazmin ettirir. Ancak vekilin bu muhalefeti müvekkilin faydasına olursa o takdirde alışveriş her hâlükârda müvekkil adına gerçekleşmiş sayılır.⁵⁷

Satış işleminin herhangi bir kayıtla sınırlandırılmamış olması halinde ise, Ebû Hanîfe'ye (ö. 150/767) göre vekil, düşük ya da yüksek fiyattan satma hususunda mutlak tasarruf yetkisine sahiptir. Ebû Yûsuf (ö. 182/798), İmam Muhammed (ö. 189/805) ve Hasan b. Ziyâd (204/819) yoluyla Ebû Hanîfe'den gelen bir rivayete göre böyle bir satış ancak piyasa örfüne uygun ve insanların aldanabileceği fiyat aralığında (gabn-ı yesîr) gerçekleşebilir. Mezhepte fetvaya esas olan görüş de budur.⁵⁸

Şâfiîlere göre, vekilin müvekkil tarafından belirlenen fiyatın altında satış yapması geçerli bir işlem olmadığı gibi, vekilin böyle bir durumda, müvekkilin belirttiği fiyatın altında yapmış olduğu satıştan kaynaklanan zararı tazmin etmesi gerekir.⁵⁹

Mâlikîlere göre, satışa konu mal elden çıkmadıkça müvekkil böyle bir işlemi kendi adına geçerli sayıp saymamakta muhayyerdir. Malın elden çıkması halinde ise, vekilin malın kıymetini tamamlamak üzere aradaki farkı ödemesi (tazmin) gerekir.⁶⁰

Hanbelîlere göre, vekilin, müvekkil tarafından belirtilen fiyatın altında satış yapması halinde, böyle bir satış işleminin sahih olmayacağı ya da sahih olup vekilin belirlenen fiyatla satış fiyatı arasındaki farkı tazmin edeceği şeklinde iki görüş söz konusudur.⁶¹ Ancak alışverişin geçerli kabul edilip aradaki farkın tazmin edilmesi mezhebin ağırlıklı olarak kabul edilen görüşü olarak takdim edilmektedir.⁶² Vekilin böyle bir durum karşısındaki tazmin yükümlülüğünün ölçüsü konusunda da ihtilaf vardır. Bu konuda, malın piyasa fiyatı ile satılan fiyat arasındaki farkın tazmin edileceği görüşü olduğu gibi, aldanılması mümkün olan ve olmayan fiyat arasında kalan kısmın tazmin edileceği şeklinde de bir görüş mevcuttur. İbn Kudâme (ö. 620/1223), piyasa fiyatı ile satış fiyatı arasındaki farkın tazmin edilmesini kıyasa uygun bulmuştur.⁶³ Bununla birlikte mezhep içerisinde, tazmin miktarının mutlak olarak belirlenen satış fiyatı ile vekilin sattığı noksan fiyat arasındaki fark olduğu

⁵⁷ Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi'*, 6: 27; Bilmen, *Kâmus*, 6: 342.

⁵⁸ el-Fetâvâ'l-Hindiyye (Bulâk: el-Matbaatü'l-Emîriyye, 1310/1892), 3: 588; Mesud Efendi, *Mirât-ı mecelle-i ahkâm-ı adliye* (b.y.: Matbaa-i Osmaniye, 1302/1884), 556.

⁵⁹ Ebû İshâk İbrâhîm b. Ali eş-Şîrâzî, *el-Mühezzeb fî fikhi'l-İmâm eş-Şâfiî* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1995), 2: 174.

⁶⁰ Ebû Abdillâh Muhammed b. Yûsuf b. Ebi'l-Kâsım el-Abderî, *et-Tâc ve'l-iklîl li-Muhtasari Halîl* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1994), 7: 183, 186; Muhammed İliş, *Şerhu minah*, 6: 381.

⁶¹ Şemsüddîn Abdurrahman b. Muhammed b. Ahmed b. Kudâme, *eş-Şerhu'l-kebir (Muvaffakuddîn İbn Kudâme'nin el-Muğni'si ile birlikte)* (b.y.: Dâru'l-Küttâbi'l-Arabî, ts.), 4: 417.

⁶² Bk. Merdâvî, *el-İnsâf*, 5: 379-380.

⁶³ İbn Kudâme, *el-Muğni*, 5: 98.

şeklinde görüşler de vardır.⁶⁴

Yatırım vekili, yatırım konusunda belli mal ya da finansal araçların alım satımı şeklinde özel bir kayıtla sınırlandırılmamış ve vekilin maslahatına uygun meşru yatırım yöntemlerini seçme hususunda mutlak olarak yetkilendirilmişse, vekilin yapacağı alım satımlarda piyasa örfüne uygun olarak yapacağı alışverişlerden dolayı herhangi bir sorumluluğunun olmaması gerekir. Zira mutlak vekâlette vekil, örfe uygun olarak hareket etmekle yükümlüdür. Bu doğrultuda vekil, yatırım işlemleri kapsamında yapılacak alım satımlarda piyasada cari fiyat standartlarına bağlı kaldığı sürece kasıt ya da kusurla itham edilemez.⁶⁵

Günümüz İslami finans kuruluşları tarafından organize edilen yatırım vekâleti uygulamalarında taraflar arasındaki ilişki, kârın belli oranın altına düşmesi esasına dayalı olarak kurulabilmekte,⁶⁶ yatırım işlemlerini üstlenen vekilin belirlenen bu oranın altında kâr sağlaması durumunda sözleşme şartlarına muhalefet etmiş sayılabilmektedir.

AAOIFI'nin yatırım vekâleti uygulamaları konusunda hazırlamış olduğu 46. standartta, vekilin sözleşmede belirlenen kâr oranının altında bir yatırım işlemine girmesi halinde, yatırım faaliyetiyle ilgili olarak şart koşulan kârı değilse de, benzer işlemlerde cari olan emsal kâr arasındaki farkı tazmin etmekle yükümlü kılınabileceği ifade edilmiştir.⁶⁷ AAOIFI'nin söz konusu standartta böyle bir karara ulaşmasının fikhî dayanağı, özellikle Hanbelîlerin, vekâlet akdinde vekilin satış konusundaki şartlara muhalefet etmesi sebebiyle tazminle yükümlü kılınabileceği şeklindeki görüşüne dayandırılmaktadır.⁶⁸ Böyle bir karara varılmasının önemli bir sebebinin de, İslami finans kuruluşlarının müşterilerini kaybetmemek ve konvansiyonel bankacılıktaki gibi sabit ve yüksek kâr beklentilerini karşılayabilmek olduğu anlaşılmaktadır.⁶⁹ Ancak kendilerine atıfta bulunulan Hanbelî fukahasının klasik bireysel vekâlet

⁶⁴ Ebû Ya'kûb İshâk b. Mansûr (İshâk b. Râhûye), *Mesailü'l-İmâm Ahmed b. Hanbel ve İshâk b. Râhûye* (el-Medînetü'l-Münevver: el-Câmiatü'l-İslâmiyye, 2002), 6: 3140-3141; Ebu'l-Hattâb Mahfûz b. Ahmed el-Kelvezânî, *el-Hidâye alâ mezhebi'l-İmâm Ahmed b. Hanbel*, thk. Abdüllâtîf Hemîm – Mâhir Yâsin el-Fahl (Kuveyt: Şeriketü Ğarâs, 2004), 278.

⁶⁵ Ebû Abdillâh Muhammed b. Ali el-Mâzerî, *Şerhu't-Telkîn*, thk. Muhammed el-Muhtâr es-Selâmî (Tunus: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1997), 2: 831; İbn Kudâme, *el-Kâfi fî fikhi'l-İmâm Ahmed b. Hanbel* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2001), 2: 139-140; Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc*, 3: 254; Abdülġanî b. Tâlib el-Ğuneymî el-Meydânî, *el-Lübâb fî şerhi'l-Kitâb*, thk. Abdülkerîm el-Atâ (Dımaşk: 2002), 311-312; Muhammed b. Abdillâh el-Haraşî, *Şerhu Muhtasarı Halîl (Ali el-Adevî'nin Haşiyesi ile birlikte)* (Bulak: el-Matbaatü'l-Kübrâ el-Emîriyye, 1317/1899), 6: 72-73.

⁶⁶ Bu ifademizden, bütün İslami finans kuruluşlarının bu şekilde hareket etmekte olduğu anlaşılmamalıdır. Nitekim bu konudaki hassasiyeti açıkça ortaya koyan ve katılma hesabı sözleşmelerindeki tahmini kârın hiçbir şekilde bankanın taahhüdünde olmadığını ifade eden, dolayısıyla zarar edilmesi halinde bunun bütünüyle müşteriye ait olduğunu beyan eden örnekler de mevcuttur. Örnek olarak bk. "Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. Yatırım Vekâletine Dayalı Katılma Hesabı Sözleşmesi", md. 8, erişim: 14 Mayıs 2019, <https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/bireysel/sozlesmeler-ve-formlar/SozlesmelerVeFormlarYururlukte/yatirim-vekaletine-dayali-katilma-hesabi-sozlesmesi.pdf>.

⁶⁷ AAOIFI, 46-10/2. Bahreyn Kuwait Finance House Şer'î Danışma Kurulu'nun bu konudaki fetvası; vekilin, müvekkilin izni olmaksızın belirlenen kâr oranının altındaki bir yatırım işlemine girmesi durumunda, emsal ücretin altında kalan miktarı tazmin etmesi yönündedir (*Fetâvâ hey'eti'l-fetâvâ ve'r-rekâbeti's-ser'iyye*, 30).

⁶⁸ AAOIFI, 46-Ek-2 (Fikhî Dayanaklar).

⁶⁹ İsmail Halitoğlu, "Yatırım Araçlarının Fikhî Niteliği", *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*

ilişkisi üzerinden yapılacak alışveriş sözleşmeleri konusunda benimsemiş oldukları kanaatin, yatırım vekâletinin günümüzdeki uygulamaları hakkında da aynen geçerli olacağı iddiasında bulunmanın yanıltıcı olabileceği de hesaba katılmalıdır.

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde, klasik dönem fıkıh literatüründe vekilin tazmin sorumluluğunun, muayyen bir malın alım satım işlemi için tayin edilen kurrallara muhalefet ederek müvekkili zarara uğratması sebebiyle söz konusu edildiği görülmektedir. Dolayısıyla, burada esasen vekilin sözleşme gereği müvekkil için baştan belli oranda kâr garantisinde bulunması ya da müvekkilin vekili belli oranda kârla yükümlü kılması gibi bir durum söz konusu değildir. Nitekim böyle bir zorunluluk, güvene dayalı tesis edilen vekâlet sözleşmelerinin tabiatına da aykırıdır. Buradan hareketle, vekâlet akdinde vekil için söz konusu edilen sorumluluğun, teslim alınan nakdî sermaye karşılığında baştan ileri sürülen tazmin yükümlülüğü ve kâr garantisi olmayıp; kasıt, kusur ya da ihmâl gibi sözleşmenin gereklerine alenen aykırı hareket edilmesi sebebiyle söz konusu olduğunu kabul etmek gerekir.⁷⁰

Yatırım sözleşmesi esnasında vekilin (yatırım yöneticisi) her halükârda belirlenen kâr oranıyla yükümlü kılınması ya da kendisinin bu oranı baştan garanti etmesi caiz olmadığı gibi⁷¹ böyle bir sözleşme, yapılan işlemi faizli kredi muamelesine dönüştürebilecektir. Nitekim yakın geçmişte faizle ilgili ortaya atılan bazı görüşlerin benzer yöntemler üzerinden temellendirilmeye çalışıldığı bilinmektedir.

XX. yüzyılın başında Mısır'da devletin Yatırım Sandığı adı altında halktan topladığı mevduata vermiş olduğu sabit fazlalık, bazı âlimler tarafından yasaklanan cahiliye faizinden farklı değerlendirilerek bir tür mudarebe (emek - sermaye ortaklığı) kapsamında değerlendirilebilmiştir.⁷² Hatta Muhammed Seyyid Tantâvî (ö. 1431/2010) döneminde Mısır'da Dâru'l-İftâ tarafından bu konuda verilen bir fetvada, söz konusu fon ile mevduat sahipleri arasındaki ilişki mutlak vekâlet üzerinden değerlendirilerek alınan kârın helal olduğu ifade edilmiştir.⁷³ Ancak ne emek-sermaye ortaklığında mudaribin, ne de yatırım vekâletinde yatırım vekilinin, re'sen belli bir mâli yükümlülük altında tutulmasının öteden beri İslam âlimleri tarafından caiz görülmemiş olduğu tartışmaya mahal bırakmayacak şekilde açıktır.⁷⁴

5/8 (2018), 154.

⁷⁰ Düserî, "el-Vekâle bi'l-istismâr", 380.

⁷¹ AAOIFI, 56-3/2; "Karâr bi-şe'ni's-sukûki'l-İslâmiyye (et-tevrîk) ve tatbîkâtüha'l-muâsıra ve tedâvülühâ", *MMFİ*, 19/2 (2013), 1207-1210; Fetâvâ hey'eti'r-rekâbeti's-şer'iyye li-Benki'l-Bahreyn el-İslâmî (Manama: y.y., 2013), 307.

⁷² Abdürrezzâk Ahmed es-Senhûrî, *Mesâdiru'l-hak fi'l-fikhi'l-İslâmî* (Beyrut: 1998), 3: 233; Mahmud Şeltût, *el-Fetâva* (Kahire: Dâru's-Şurûk, 2009), 304-305; Sâmi Hasan Ahmed Hamûd, *Tatviru'l-a'mâlî'l-masrifîyye* (Amman: Matbaatü's-Şark 1982), 229-232; Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku* (İstanbul: İz Yayıncılık 2013), 2: 213-214.

⁷³ el-Fetâva'l-İslâmiyye min Dâri'l-İftâi'l-Mısriyye (Kahire: Dâru'l-İftâi'l-Mısriyye, 2010), 4: 361.

⁷⁴ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, 5: 49, 51; Ebu'l-Hüseyn Yahyâ b. Ebi'l-Hayr el-İmrânî, *el-Beyân fi mezhebi'l-İmâm eş-Şâfiî* (Beyrut: Dâru'l-Minhâc, 2000), 6: 457; Ebu'l-Hasen Alî b. Muhammed (İbnü'l-Kattân), *el-İknâ' fi mesâilil-icmâ'*, thk. Hasan b. Fevzî es-Saîdî (Kahire: y.y., 2004), 2: 199; İbrahim b. Muhammed b. İbrahim el-Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, thk. Abdullah Beyler (İstanbul: y.y., 2013), 368; AAOIFI, 56-3/2; "Karâr bi-şe'ni's-sukûki'l-İslâmiyye (et-tevrîk) ve tatbîkâtüha'l-muâsıra ve tedâvülühâ", *MMFİ*, 19/2 (2013): 1207-1210; Halitöglü, "Yatırım Araçlarının Fikihî Niteliği", 154-155.

Yukarıdaki değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda, günümüz finans kuruluşları tarafından organize edilen yatırım vekâleti sözleşmelerinde sermayenin vekil tarafından baştan belli oranda kâr garantisi ile teslim alınmasına dayalı bazı uygulamalar haklı olarak eleştirilere konu olmaktadır.⁷⁵ Yatırım vekili, sözleşmeye uygun olarak belirlenen fon havuzlarına ya da yatırım araçlarına sermayeyi yönlendirmiş ve piyasa şartları gereği söz konusu fon ve yatırım araçları beklenen kârı getirmemişse bu takdirde müvekkilin tazmin edeceği herhangi bir şey olmamalıdır. Kaldı ki, her ne kadar sözleşmede vekilin, belli oranın altında kâr sağlayan yatırım araçlarına yatırım yapmaması istense de, piyasa şartları gereği belirlenen kâr oranının tam olarak tutturulabilmesi her zaman için mümkün olmayabilir. Bu şekilde sabit bir kâr ancak murabaha ve kira sözleşmeleri gibi, belli malların satılması ya da kiraya verilmesi konusunda söz konusu olabilir. Ancak yaygın işlemlerde hangi malın alım satım ya da kiralama işlemine konu olacağı sözleşme esnasında genellikle henüz belli değildir. Ayrıca müşterilerin ödemeleri tam olarak ve zamanında yapabileceği garantisi de bulunmamaktadır. Dolayısıyla sözleşmelerde yer alacak böyle bir kaydın fikhî açıdan kabul edilebilir olmadığını kabul etmek gerekir.

5.3. Yatırım Vekilinin Herhangi Bir Ön Anlaşma Olmaksızın Meydana Gelen Zararı Karşılması

Yatırım işleminin baştan tahmin edildiği şekliyle kâr sağlamaması ya da sermayenin kısmen veya bütünüyle zarara uğraması durumunda, vekilin baştan şart koşulmaksızın dönem sonunda ve tamamen kendi inisiyatifiyle tahmini kâr oranını üstlenmesi, teberru nitelikli bir işlem mahiyeti taşır. Dolayısıyla, herhangi bir ön anlaşma ve taahhüt olmaksızın vekilin, sektördeki itibar ve güvenilirliğini koruma adına meydana gelen zararı ya da beklenenin altında gerçekleşen kârı tamamlama işlemini üstlenmesinde fikhî açıdan herhangi bir engel görünmemektedir. Ancak bu uygulamanın, yatırımcılar açısından beklenti oluşturacak şekilde yaygın bir adet haline getirilmemesi gerekir.

AAOIFI, yatırım yöneticisinin, baştan mutlak olarak ya da yatırım sözleşmesinin akdedilmesi sonrasında açık ya da örtülü bir anlaşma olmaksızın tamamen kendi özgür iradesiyle tek taraflı olarak tazmin sorumluluğunu üstlenmesinin caiz olduğu yönünde karar almıştır.⁷⁶

Öncesinde şart koşulmamak kaydıyla bir kimsenin borcunu daha iyisi ya da fazlasıyla ödemesinin mümkün olduğuna dair Hz. Peygamber'den nakledilen rivayet de böyle bir işlemin caiz olabileceğini göstermektedir. Nitekim Hz. Peygamber, borç olarak almış olduğu deveyi misliyle ödemek isteyip, mislinin bulunamaması üzerine ondan yaşça daha büyük ve daha iyisinin verilmesini emretmesi, borç olarak alınan bir malın, baştan şart koşulmamak kaydıyla ödeme gününde daha iyisi (ya da fazlası) ile ödenebileceğini göstermektedir. Ayrıca Hz. Peygamber'in; *"Sizin hayrınız borcunu en güzel bir şekilde ödeyeninizdir"*⁷⁷ buyruğunun, teberru amaçlı böyle bir

⁷⁵ Dûserî, "el-Vekâle bi'l-istismâr", 380-381; Karadâğî, *et-Teverruku'l-masrifî*, 190-203.

⁷⁶ AAOIFI, 56-3/2, 3/3, 3/4; Ayrıca bk. "Fetâvâ hey'eti'r-rekâbeti's-şer'iyye li-Benki'l-Bahreyn el-İslâmî", 307.

⁷⁷ Buhârî, "İstikrâz" 4; Müslim, "Müsâkât" 120.

davranışın faziletine işaret etmekte olduğu söylenebilir. Ancak daha önce de ifade edildiği gibi, bu husustaki uygulamaların yaygın bir örf haline gelmemesi önem arz etmektedir. Zira zararın karşılanması ya da tahmini kâr oranının her halükarda yatırım vekili tarafından üstlenilmesi şeklindeki uygulamaların yaygın bir örf haline gelmesi, bunun sözleşmelerde zımnen şart koşulması anlamına geleceğinden, faiz problemini tekrar gündeme getirebilecektir.

Sonuç

İslami finansal hizmetler sınıfında yer alan yatırım vekâleti modeli, faiz hasasiyeti olan yatırımcılara ait tasarrufların ekonomiye kazandırılmasında önemli bir alternatif oluşturmaktadır. Tasarrufların yatırıma dönüştürülmesinde kar-zarar paylaşımına dayalı ortaklık yöntemlerinin yanı sıra risk ve kârın tamamen yatırımcıya ait olduğu vekâlete dayalı uygulamaların tercih edilmesi İslami açıdan meşru görülen bir diğer seçenektir.

İslami finans kuruluşlarının serbest piyasa koşullarında rekabet gücünü artırma amacıyla uygulamaya koyduğu bu model, ihtiyaç duyulan fonun temini karşılığında müşterilerine kâr marjı yüksek cazip bir yatırım fırsatı sunmaktadır. Böylece daha önceki yatırım ve finansman sağlama işlemlerine dayalı geliri dağıtan emeksermaye ortaklığına dayalı katılma hesaplarının yanında güncel kâr oranları ile düzenlenebilen bu tür yeni sözleşmelerle gelir seviyesi artırılmış olmaktadır.

Yatırımcılara ait tasarrufların banka vekâleti ile yatırıma dönüştürülmesi neticesinde elde edilen ve yatırımcının talep edebileceği azami kâr oranının (tahmini kâr) baştan bağlayıcılığı olmayan bir öngörü olarak söz konusu edilmesinde fikhî açıdan herhangi bir sakınca görünmemektedir. Kârın tahmin edilen sınırı aşması halinde, yatırımcının sadece belirlenen bu orandaki kârı alarak, kalan miktarı vekâlet ücreti ya da teşvik primi olarak yatırım vekiline bırakması da mümkündür. Ancak bu oranın, yatırımcıların yüksek kâr taleplerini karşılama adına direkt ya da dolaylı ifadelerle banka taahhüdü kapsamına sokulması ya da bu oranı her şekilde temin eden yaygın bir örfün oluşturulması, faiz töhmetinin yanı sıra söz konusu kurumların güvenilirliği açısından da olumsuz bir tablo oluşturabilecektir.

Bu itibarla, faizsiz finans ilkelerine bağlı, şeffaf ve reel değeri esas alan yatırım ilişkilerinin devam ettirilmesi, söz konusu kurumların güven veren istikrarlı yapısının korunması açısından son derece önem arz etmektedir.

Kaynakça

- AAOIFI. *el-Meâyîru's-şer'iyye*. Riyad: Dâru'l-Meymân, 1437/2015.
- AAOIFI. *Faizsiz Finans Standartları*. İstanbul: TKBB Yayınları, ts.
- Abderî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yûsuf b. Ebi'l-Kâsım. *et-Tâc ve'l-iklîl li-Muhtasarı Halil*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1994.
- Abdülkerim b. Muhammed b. Ahmed İsmail. *el-Umûlâtü'l-masrifîyye hakikâtühâ ve ahkâmuha'l-fikhiyye*. Riyad: Dâru Künûzi İşbîlyâ, 2011.
- Abdürrezzâk, Ebûbekir Abdürrezzâk b. Hemmâm. *el-Musannef*. Thk. Habîburrahmân el-A'zamî. Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1972.
- Akçaoğlu, Vahdet Deniz, "Katılım Bankacılığı Alanında Mevzuattaki Son Gelişmeler", erişim: 03 Aralık 2018, <https://www.procompliance.net/katilim-bankaciligi-isiginda-mevzuattaki-son-gelismeler>.
- Aktepe, İshak Emin. *Katılım Finans*. İstanbul: TKBB Yayınları, ts.

- Aydın, Mehmet Âkif, - Hamîdullah, Muhammed. "Köle". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 26: 246-248. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Ayub, Muhammed. *Understanding Islamic Finance*. West Sussex: John Wiley & Sons Ltd., 2007.
- Behûfî, Mansûr b. Yûnus b. Salâhaddîn. *Keşşâfu'l-kınâ' an Metni'l-iknâ'*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1997.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Hukukî İslâmîyye ve İstilahatı Fıkhiyye Kamusu*. İstanbul: Bilmen Yayınevi, ts.
- Boşnak, Ahmed el-Cezzâr Muhammed. "el-Vekâle bi'l-istismâr bi-eccrin ve tatbîkâtüha'l-muasıra". *Mecelletü'l-Buhûsî'l-Akadîmiyye*. 3 (ts.): 89-114.
- Buhârî, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail, *el-Câmiu's-sahîh*, Kahire: Dâru İbni'l-Cevzî, 2010.
- Çakır, Mustafa. *İslam Hukuku Açısından Tevruk İşlemleri*. Doktora Tezi: AYBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Darekutnî, Ebu'l-Hasen Ali b. Ömer. *Sünen*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2004.
- ed-Davâbitü'l-müstahale min Karârâtî'l-hey'eti's-şer'iyye li-Benki'l-Bilâd*. Riyad: Dâru'l-Meymân, 2013.
- Derdîr, Ebu'l-Berekât Ahmed b. Muhammed. *eş-Şerhu'l-kebîr alâ Muhtaşari Sîdî Halîl (Desûkî'nin Hâşiyesi ile birlikte)*. by.: Dâru İhyâi'l-Kütübî'l-Arabiyye, ts.
- Döndüren, Hamdi. "Müsâkât". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 32: 70-71, İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Düserî, Talâl b. Süleyman. "el-Vekâle bi'l-istismâr". *Buhûsu Nedveti'l-Bereke er-Râbi'a ve's-Selâsîn li'l-İktisâdî'l-İslâmî*. Manama: y.y., 2013.
- Ebü Gudde, Abdüsettar. "el-Vekâle bi'l-istismâr - te'silühâ ve tatbîkâtühâ". *Buhûsu Nedveti'l-Bereke er-Râbi'a ve's-Selâsîn li'l-İktisâdî'l-İslâmî*. Manama: y.y., 2013.
- el-Fetâvâ'l-Hindîyye*. el-Matbaatü'l-Emîriyye. Bulâk: 1310/1892.
- el-Fetâvâ'l-İslâmîyye min Dâri'l-İftâi'l-Misriyye*. Kahire: Dâru'l-İftâi'l-Misriyye, 2010.
- Fetâvâ Hey'eti'l-fetâvâ ve'r-rekâbeti's-şer'iyye li-müntecâti Beyti't-Temvîli'l-Küveytî*. Bahreyn: Beytüt-Temvîli'l-Küveytî / Kuwait Finance House, ts.
- Fetâvâ Hey'eti'r-rekâbeti's-şer'iyye li-benki'l-Bahreyn el-İslâmî*. Manama: y.y., 2013.
- Halitoğlu, İsmail. "Yatırım Araçlarının Fıkhi Niteliği". *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 5/8 (2018): 139-163.
- Hamidullah, Muhammed. *İslam Peygamberi*. Çev. Mehmet Yazgan. İstanbul: Beyan Yayınları, ts.
- Hamûd, Sâmi Hasan Ahmed. *Tatvîru'l-a'mâli'l-masriyye*. Amman: Matbaatü's-Şark, 1982.
- Haraşî, Muhammed b. Abdillâh. *Şerhu Muhtaşari Halîl (Ali el-Adevî'nin Hâşiyesi ile birlikte)*. Bulak: el-Matbaatü'l-Kübrâ el-Emîriyye, 1317/1897.
- Hattâb, Şemsüddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed. *Mevâhibu'l-celîl fî şerhi Muhtaşari Halîl*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1992.
- Hin, Mustafa – Buğa, Mustafa. *el-Fıkhü'l-menhecî alâ mezhebi'l-İmam eş-Şâfiî*. Dimaşk: Dâru'l-Kalem, 1992. https://www.bereketvarlik.com/wp-content/uploads/ALBRK_IhracDetaylari.pdf. Erişim: 27 Aralık 2018
- İbn Âbidîn Muhammed Emîn b. Ömer. *Reddül-muhtâr ale'd-Dürri'l-muhtâr*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1992.
- İbn Cüzey, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed. *el-Kavânînu'l-fıkhiyye*. b.y.: ts.
- İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed. *el-Kitâbu'l-musannefi'l-ehâdîsi ve'l-âsâr*. Beyrut: Dâru't-Tâc, 1989.
- İbn Hişam, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik. *es-Sîretü'n-nebeviyye*. Beyrut: Dâru'l-Küttâbi'l-Arabî, 1990.
- İbn Kudâme, Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed. *el-Muğnî*. b.y.: Mektebetü'l-Kâhire, 1968.
- İbn Kudâme, Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed, *el-Kâfi fî fıkhi'l-İmâm Ahmed b. Hanbel*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2001.
- İbn Kudâme, Şemsüddîn Abdurrahman b. Muhammed b. Ahmed. *eş-Şerhu'l-kebîr (Muvaffakuddîn İbn Kudâme'nin el-Muğnî'si ile birlikte)*. b.y.: Dâru'l-Küttâbi'l-Arabî, ts.
- İbn Müflih, Ebû İshâk Burhânüddîn İbrâhîm b. Muhammed. *el-Mübdî' şerhu'l-Muknî'*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1997.
- İbn Zenceveyh, Ebû Ahmed Humeyd b. Mahled. *Kitâbu'l-emvâl*. Thk. Şâkir Zîb Feyyâz. Riyad: 1986.
- İbnü'l-Kattân, Ebu'l-Hasen Alî b. Muhammed. *el-İknâ' fî mesâilü'l-icmâ'*. Thk. Hasan b. Fevzî es-Saidî. Kahire: 2004.
- İbnü'l-Münzir, Ebûbekir Muhammed b. İbrâhîm. *el-İsrâf alâ mezâhibi'l-ulemâ*. Thk. Ebû Hammâd Sağır el-Ensârî. el-İmârât: Mektebetü Mekke es-Sekâfiyye, 2005.
- İbrahim el-Halebî, İbrahim b. Muhammed b. İbrahim. *Mülteka'l-ebhur*. Thk. Abdullah Beyler. İstanbul: 2013.
- İmrânî, Ebu'l-Hüseyn Yahyâ b. Ebi'l-Hayr. *el-Beyân fî mezhebi'l-İmâm eş-Şâfiî*. Beyrut: Dâru'l-Minhâc, 2000.
- İshâk b. Râhûye, Ebû Ya'kûb İshâk b. Mansûr. *Mesailü'l-İmâm Ahmed b. Hanbel ve İshâk b. Râhûye*. el-

- Medînetü'l-Münevvere: el-Câmiatü'l-İslâmiyye, 2002.
- Kal'acî, Muhammed Revvâs. *Mu'cemu luğati'l-fukahâ*. Beyrut: Dâru'n-Nefâis, 1996.
- Karadâğî, Ali Muhyiddîn. *et-Tevevruku'l-masrifî*. Beyrut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 2011.
- Karaman, Hayreddin. *Mukayeseli İslam Hukuku*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2013.
- "Karâr bi-şe'ni's-sukûki'l-İslâmiyye (et-tevrîk) ve tatbîkâtüha'l-muâsira ve tedâvülühâ". *MMFİ* 19/2 (2013).
- Karârât ve tavsiyatü Nedevâtî'l-Bereke li'l-iktisâdi'l-İslâmî. nşr. Abdüssettâr Ebû Gudde – İzzüddîn Muhammed Hûce. Cidde: y.y., 2001.
- Kâsânî, Alâuddîn Ebûbekir b. Mes'ûd b. Ahmed. *Bedâiu's-sanâi' fi tertibi's-şerâi'*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1986.
- Kayapınar, Hüseyin. "Müzâraa". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 32: 234-236, İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Kelvezânî, Ebu'l-Hattâb Mahfûz b. Ahmed. *el-Hidâye alâ mezhebi'l-İmâm Ahmed b. Hanbel*. Thk. Abdüllatif Hemîm – Mâhir Yâsin el-Fahl, Kuveyt: Şeriketü Çarâs, 2004.
- Kobiler İçin Adım Katılım Bankacılığı. (Ed. M. Şerafettin Özsoy – Yakup Sayar). İstanbul: TKBB Yayınları, ts.
- Mâzerî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ali. *Şerhu't-Telkîn*. Thk. Muhammed el-Muhtâr es-Selâmî. Tunus: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1997.
- Merdâvî, Alâuddîn Ebu'l-Hasen Ali b. Süleyman. *el-İnsâf fi ma'rifeti'r-râcihi mine'l-hilâf*. Thk. Muhammed Hâmid el-Fikî. Beyrut: Dâru lhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1956.
- Mesud Efendi. *Mirât-ı Mecelle-i ahkâm-ı adliye*. Matbaa-i Osmaniye, 1302/1884.
- Meş'al, Abdülbârî. "Tatbîkâtü'l-vekâle ve'l-fudâle ve'l-murâbahatü'l-aksiyye" (16-17.09.2007 tarihinde düzenlenen 28. Albaraka Zirvesi'nde sunulan yayımlanmamış tebliğ), erişim: 08 Aralık 2018, https://raqaba.co.uk/sites/default/files/ttbyqt_lwkl_wlfdl_wlmlrbh_lksy.pdf.
- "Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikle Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik", (18.10.2018 tarih ve 30569 sayılı Resmî Gazete).
- Mevsûlî, Abdullah b. Mahmud b. Mevdûd. *el-İhtiyâr li-ta'lîli'l-muhtâr*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2005.
- Meydânî, Abdülğani b. Tâlib el-Guneymî. *el-Lübâb fi şerhi'l-Kitâb*. Thk. Abdülkerîm el-Atâ. Dimaşk: 2002.
- Minhâcî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Ali. *Cevâhiru'l-ukûd ve muînü'l-kudât ve'l-muvakkîn ve's-şuhûd*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1996.
- "Mudârebe", *el-Mevsûatü'l-fikhiyye*. 38: 35-99. Kuveyt: Vezaratu'l-Evkaf ve's-Şuûni'l-İslâmîyye, 1998.
- Muhammed İliş, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed. *Şerhu Minahi'l-celîl alâ muhtasari'l-Allâme Halîl*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1984.
- Müslim b. el-Haccâc. *el-Câmiu's-sahîh*. Kahire: Dâru İbni'l-Cevzî, 2009.
- Nevevî, Ebû Zekeriyya Muhyiddîn Yahya b. Şeref. *el-Mecmû' Şerhu'l-Mühezzeb*. Dâru'l-Fikr, ts.
- Reşûd, Hâlid b. Saûd. *el-Ukûdü'l-mübtekere li't-temvîl ve'l-istismâr bi's-sukûki'l-istismâr*. b.y.: y.y., 2013.
- "Rikk", *el-Mevsûatü'l-fikhiyye*. 23: 11-92. Kuveyt: Vezaratu'l-Evkaf ve's-Şuûni'l-İslâmîyye, 1992.
- Sahnûn, Ebû Saîd Abdüsselâm b. Saîd b. Habîb. *el-Müdevenetü'l-kubrâ*. Bayrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1994.
- Semerkandî, Alâuddîn Muhammed b. Ahmed. *Tuhfetü'l-fukahâ*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1984.
- Senhûrî, Abdürrezzâk Ahmed. *Mesâdiru'l-hak fi'l-fikhi'l-İslâmî*. Beyrut: y.y., 1998.
- Serahsî, Muhammed b. Ahmed b Ebî Sehl. *el-Mebsût*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1993.
- Suğdî, Ebu'l-Hasen Ali b. el-Hüseyn. *en-Nütef fi'l-fetâvâ*. Thk. Selahaddin en-Nâhî. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1984.
- Şâfiî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdris. *el-Ümm*. Beyrut: Dâru'l-Marife, 1410/1990.
- Seltût, Mahmud. *el-Fetâva*. Kahire: Dâru's-Şurûk, 2009.
- Şeşrî, Sa'd b. Nâsir. "el-Müntecü'l-bedîl ani'l-vedîa". *MMFİR*, 28 (2012).
- Şîrâzî, Ebû İshâk İbrâhim b. Ali. *el-Mühezzeb fi fikhi'l-İmâm eş-Şâfiî*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1995.
- Şîrbînî, Abdurrahmân b. Muhammed. *Hâşiyetü'l-Ğureri'l-behiyye (Zekeriyâ el-Ensârî'nin "el-Ğureru'l-behiyye" adlı eseri ile birlikte)*. nşr. Muhammed Abdülkâdir Atâ. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1997.
- Şîrbînî, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed el-Hatîb. *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti meâni elfâzi'l-Minhâc*. Thk. Ali Muhammed Muavvaz – Âdil Ahmed Abdülmevcûd. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2000.
- "Şurût ve ahkâmü feth ve teşğîli'l-hisâbât", (Kuwait Finance House - بيت التمويل الكويتي), erişim: 05 Aralık 2018, <https://www.kfh.bh/bahrain/private-banking/investment/wakala-investment-account.html>.
- Taberânî, Ebu'l-Kâsim Süleyman b. Ahmed. *el-Mu'cemu'l-evsat*. Kahire: Dâru'l-Haremeyn, 1995.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa. *el-Câmiu's-sahîh (Sünen)*. Thk. Muhammed Fuad Abdülbâki. Mısır: Matbaatü Mustafa, 1968.

- Tunç, Hüseyin. *Katılım Bankacılığı – Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulaması*. İstanbul: Nesil Yayınları, 2010.
- “Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. Yatırım Vekâletine Dayalı Katılma Hesabı Sözleşmesi”, erişim: 14 Mayıs 2019, <https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/bireysel/sozlesmeler-ve-formlar/SozlesmelerVeFormlarYururlukte/yatirim-vekaletine-dayali-katilma-hesabi-sozlesmesi.pdf>.
- Zehebî, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed. *Siyeru a'lâmi'n-nübêlâ*. Thk. Şuayb Arnavût. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1982.

Summary

An investment proxy is a kind of contract that deals with the turning of savings of the customers into an investment by financial agents according to agreed-upon terms. The practices of a proxy of investment in which the savings of the investors are administered in keeping with the contract of agency and service can be carried out on the basis of two main models, i.e. the accounts of participation and the lease certificate (sukûk). In this relationship of investment, the agent that stands as proxy is principally entitled only to the prefixed fee of proxy, the profit or loss belonging wholly to the investing customer.

The practice of an investment proxy that deals with the turning of the savings into an investment has some features that are in common with such kinds of contracts as classical proxy, muđârabah (the partnership of personal effort and capital), bai' al-'inah (sell and buyback) and tawarruq (tripartite sale), as well as other different features.

The accounts of participation that rely on the contract of investment proxy allowed by the legal arrangements in Turkey are limited to state institutions and organizations, funds and corporate persons. Therefore, in Turkey it is presently impossible to open for individual customers an account of participation based on the contract of investment proxy. In the accounts of participation based on the contract of investment proxy, in which the investors can only grant a general and limited authorization about the use of the supplied funds, the unit value of account is limited by the total amount of the deposit and the estimated profit.

In the other method of the investment proxy, the agent turns the funds collected through the export of a lease certificate from the investors into investment again on the basis of the paid proxy principle, getting as the proxy fee the amount that is left over after a certain agreed-upon amount of the profit is paid to the investors.

The important matter of determining the fee in the proxy of investment which has the nature of a paid and binding contract of labor and service can be carried out in various ways in line with the agreement of the parties. In this context, the fee can be determined either as a fixed price or as a certain rate of the invested capital, or as a certain rate of the net profit or as the surplus of a certain amount of profit. One can however see that the legitimacy of especially the last two methods caused some debates within Islamic legal doctrine.

The debate over the proxy of investment revolves around the estimated profit determined by the parties and the responsibility of the proxy in this case. From the Islamic legal perspective, there are some serious and debatable differences within this section, regulated under the title of “estimated rate of profit” in the contracts, being determined as an unbinding pre-information and a prefixed price to be paid by the proxy to the investor in any case. There is no legal obstacle for the proxy agent of investment, who is authorized to administer the capital in keeping with some certain rules, to pre-inform his customers in an unbinding manner about how much profit this kind of investment approximately may bring in. In the same way, it is legally acceptable that if the process of investment fails to bring in profit as announced or estimated in advance or in case the investment ends up with loss although it is conducted according to the determined terms, the proxy may undertake to pay the estimated profit at the end of the term though this is not stipulated in the outset. This practice, however, since it has the nature of donation, should not grow into a common habit in such a way as to cause expectation on the side of the investors. Otherwise, because this practice will be an implicit section of the contract, it may trigger the debate of interest.

The fact that the prefixed rate of profit is stipulated as requiring compensation forms the center of the debate. In some practices of the investment proxy that have been organized and carried on by Islamic financial institutions, the relationship of investment between the investors and the agent has been established on the condition that the profit should not go below a fixed ratio and the agent is considered to violate the terms of contract if the agent makes less profit than the prefixed ratio. This doctrine, supported by some international institutions such as the Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (AAOIFI), is based upon the notion that the proxy is held responsible for compensating because the proxy violates the terms of selling laid down in the proxy contract. However,

this responsibility of the proxy, as pointed out in the classical Islamic legal literature, is not an absolute necessity to pay the prefixed ratio of profit as required by the contract; rather, it has to do with the loss of the client that is caused by the violation of the rules determined for the sale and purchase of certain assets. On the other hand, in the proxy contracts that are categorized in the mutual trust-based contracts, the assets / capital taken over by the proxy is in the position of trust and therefore the proxy cannot be kept responsible for any compensation apart from the fact that the proxy fails intentionally or carelessly. Thus, one should see that the responsibility as pronounced for the proxy in the Islamic legal doctrine is not the responsibility of compensation and the guaranty of profit set forth at the outset; rather, it has to do with the violation of the contract by failing intentionally or carelessly.

It is clearly problematic from the perspective of Islamic legal doctrine to take into the scope of bank obligations an average ratio of profit that is pronounced as a pre-informing under the title of "estimated profit" or pay that ratio to the investors in any case with the aim of meeting the expectation of competition by the Islamic financial institutions and the demands of high profits by the investors. The sensitivity and care to be shown to this matter is very important for protecting the credibility of Islamic financial institutions that are reputed for their conformity to non-interest financial principles.